

ความเห็นในการวินิจฉัยคดีส่วนตน

ของ นายนครินทร์ เมฆไตรรัตน์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๖/๒๕๕๙

เรื่องพิจารณาที่ ๔/๒๕๕๙

วันที่ ๒๘ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๕๙

ประเด็นวินิจฉัย

ร่างรัฐธรรมนูญซึ่งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้แก้ไขในส่วนที่เกี่ยวข้องข้องชอบด้วยกับผลการออกเสียงประชามติแล้ว หรือไม่

ความเห็น

ข้อเท็จจริงปรากฏว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งได้จัดให้มีการออกเสียงประชามติในวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๕๙ โดยเป็นการออกเสียงประชามติใน ๒ ประเด็น คือ การออกเสียงประชามติว่าจะให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญทั้งฉบับหรือไม่ และการออกเสียงประชามติว่าจะให้ความเห็นชอบด้วยกับประเด็นเพิ่มเติมหรือไม่ เมื่อผลการออกเสียงประชามติปรากฏว่าเสียงข้างมากเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญและประเด็นเพิ่มเติม ดังนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๑) พุทธศักราช ๒๕๕๘ มาตรา ๓๗/๑ ประกอบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๕๙ มาตรา ๓๙/๑ วรรคสี่บสอง บัญญัติให้คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญดำเนินการแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับผลการออกเสียงประชามติในประเด็นเพิ่มเติม ซึ่งประเด็นเพิ่มเติมมีว่า “ท่านเห็นชอบหรือไม่ว่า เพื่อให้การปฏิรูปประเทศเกิดความต่อเนื่องตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ สมควรกำหนดไว้ในบทเฉพาะกาลว่า ในระหว่าง ๕ ปีแรกนับแต่วันที่มีรัฐสภาชุดแรกตามรัฐธรรมนูญนี้ ให้ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาเป็นผู้พิจารณาให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี”

ร่างรัฐธรรมนูญที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้แก้ไขแล้วนั้น ได้นำผลการออกเสียงประชามติ
ในประเด็นเพิ่มเติมมาบัญญัติไว้ในบทเฉพาะกาลของร่างรัฐธรรมนูญ โดยเพิ่มความต่อไปนี้เป็นวรรคหนึ่ง
ของมาตรา ๒๗๒

“ในระหว่างห้าปีแรกนับแต่วันที่มิรัฐสภาภายหลังการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ตามมาตรา ๒๖๘ การให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีให้ดำเนินการ
ตามมาตรา ๑๕๙ เว้นแต่การพิจารณาให้ความเห็นชอบตามมาตรา ๑๕๙ วรรคหนึ่ง ให้กระทำ
ในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา และมติที่เห็นชอบการแต่งตั้งบุคคลใดให้เป็นนายกรัฐมนตรีตามมาตรา ๑๕๙
วรรคสาม ต้องมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา”

ส่วนความเดิมของร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗๒ ที่ได้กำหนดขั้นตอนการขอยกเว้นเพื่อไม่ต้อง
เสนอชื่อนายกรัฐมนตรีจากผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองแจ้งไว้ ได้นำมาบัญญัติเป็นวรรคสอง
โดยมีการแก้ไขจากความเดิมว่า

“ในวาระเริ่มแรก เมื่อมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๒๖๘ แล้ว
หากมีกรณีที่ไม่อาจแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีจากผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองแจ้งไว้ตามมาตรา ๘๘
ไม่ว่าด้วยเหตุใด และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดเท่าที่มีอยู่เข้าชื่อเสนอต่อประธานรัฐสภาขอให้รัฐสภามีมติยกเว้นเพื่อไม่ต้องเสนอชื่อ
นายกรัฐมนตรีจากผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองแจ้งไว้ตามมาตรา ๘๘ ในกรณีเช่นนั้น
ให้ประธานรัฐสภาจัดให้มีการประชุมร่วมกันของรัฐสภาโดยพลัน และในกรณีที่รัฐสภามีมติด้วยคะแนนเสียง
ไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาให้ยกเว้นได้ ให้สภาผู้แทนราษฎร
ดำเนินการตามมาตรา ๑๕๙ ต่อไป โดยจะเสนอชื่อผู้อยู่ในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองแจ้งไว้ตามมาตรา ๘๘
หรือไม่ก็ได้”

แก้ไขเป็นความว่า “ในวาระเริ่มแรก เมื่อมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๒๖๘ แล้ว
หากมีกรณีที่ไม่อาจแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีจากผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองแจ้งไว้ตามมาตรา ๘๘
ไม่ว่าด้วยเหตุใด และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ทั้งหมดเท่าที่มีอยู่เข้าชื่อเสนอต่อประธานรัฐสภาขอให้รัฐสภามีมติยกเว้นเพื่อไม่ต้องเสนอชื่อนายกรัฐมนตรี
จากผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองแจ้งไว้ตามมาตรา ๘๘ ในกรณีเช่นนั้น ให้ประธานรัฐสภา

จัดให้มีการประชุมร่วมกันของรัฐสภาโดยพลัน และในกรณีที่รัฐสภามีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาให้ยกเว้นได้ ให้ดำเนินการตามวรรคหนึ่งต่อไป โดยจะเสนอชื่อผู้อยู่ในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองแจ้งไว้ตามมาตรา ๘๘ หรือไม่ก็ได้”

พิจารณาแล้วเห็นว่า ประเด็นเพิ่มเติมขึ้นเกี่ยวข้องและมีผลกระทบต่อบทบัญญัติของร่างรัฐธรรมนูญฉบับที่ผ่านประชามติในส่วนที่เกี่ยวกับกระบวนการได้มาซึ่งนายกรัฐมนตรี ซึ่งในบทถาวรตามร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๙ จำแนกได้เป็น ๒ ขั้นตอน ดังนี้

(๑) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้เสนอชื่อบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี จากบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๖๐ และเป็นผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองแจ้งไว้ตามมาตรา ๘๘ เฉพาะจากบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองที่มีสมาชิกได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่น้อยกว่าร้อยละห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร โดยการเสนอชื่อต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร

(๒) สภาผู้แทนราษฎรมีมติเห็นชอบในการแต่งตั้งบุคคลใดให้เป็นนายกรัฐมนตรี โดยมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร

ในกรณีที่เมื่ออาจแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีจากผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองแจ้งไว้ตามที่กำหนดไว้ในร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๙ ได้ ไม่ว่าจะด้วยเหตุใด ร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗๒ ในบทเฉพาะกาล ได้กำหนดทางแก้ไขซึ่งใช้เฉพาะในวาระเริ่มแรก เมื่อมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๒๖๘ แล้ว โดยจำแนกได้เป็น ๓ ขั้นตอน ดังนี้

(๑) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดเท่าที่มีอยู่เข้าชื่อเสนอต่อประธานรัฐสภาขอให้รัฐสภามีมติยกเว้นเพื่อไม่ต้องเสนอชื่อนายกรัฐมนตรีจากผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองแจ้งไว้ตามมาตรา ๘๘ ซึ่งประธานรัฐสภาจะต้องจัดให้มีการประชุมร่วมกันของรัฐสภาโดยพลัน

(๒) รัฐสภามีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาให้ยกเว้นได้

(๓) เมื่อได้รับการยกเว้นแล้ว ให้สภาผู้แทนราษฎรดำเนินการตามมาตรา ๑๕๙ ต่อไป โดยจะเสนอชื่อผู้อยู่ในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองแจ้งไว้ตามมาตรา ๘๘ หรือไม่ก็ได้

การเสนอประเด็นเพิ่มเติมดังกล่าวนี้มีเจตนารมณ์เพื่อให้การปฏิรูปประเทศเกิดความต่อเนื่อง ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติที่ต้องใช้ระยะเวลาอย่างน้อย ๕ ปี จึงจะสามารถวางรากฐานการปฏิรูปประเทศ ในด้านต่าง ๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยให้ความสำคัญกับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีผู้เป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร ในการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศให้เป็นผลสำเร็จตามยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นเพิ่มเติมจึงกำหนด เรื่องการได้มาซึ่งนายกรัฐมนตรีในช่วงเปลี่ยนผ่านระยะ ๕ ปี โดยให้วุฒิสภาชุดแรกตามบทเฉพาะกาล ที่ทำหน้าที่กำกับกับการปฏิรูปประเทศ ร่วมประชุมกับสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้เห็นชอบการแต่งตั้ง นายกรัฐมนตรี เพื่อให้เกิดการยอมรับและสนับสนุนการทำงานของผู้นำฝ่ายบริหารจากทุกฝ่าย ดังนั้น บทบัญญัติของร่างรัฐธรรมนูญฉบับที่ผ่านประชามติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการได้มา ซึ่งนายกรัฐมนตรีในระหว่าง ๕ ปีแรก จึงไม่สอดคล้องกับผลการออกเสียงประชามติ คณะกรรมการร่าง รัฐธรรมนูญจึงได้แก้ไขร่างรัฐธรรมนูญในบทเฉพาะกาล มาตรา ๒๗๒ ดังกล่าวข้างต้น อันทำให้ กระบวนการได้มาซึ่งนายกรัฐมนตรีในระหว่าง ๕ ปีแรกนับแต่วันที่มีรัฐสภาภายหลังการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๘ มีขั้นตอนตามร่างรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๗๒ วรรคหนึ่ง ดังนี้

(๑) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้เสนอชื่อบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีจาก บุคคลซึ่งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๖๐ และเป็นผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อที่ พรรคการเมืองแจ้งไว้ตามมาตรา ๘๘ เฉพาะจากบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองที่มีสมาชิกได้รับเลือกเป็น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่น้อยกว่าร้อยละห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร โดยการเสนอชื่อต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของ สภาผู้แทนราษฎร

(๒) ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภามีมติเห็นชอบในการแต่งตั้งบุคคลใดให้เป็นนายกรัฐมนตรี โดยมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

ในกรณีที่เมื่ออาจแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีจากผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองแจ้งไว้ได้ ตามร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗๒ วรรคหนึ่ง ไม่ว่าจะด้วยเหตุใด ร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗๒

วรรคสอง ได้กำหนดทางแก้ไขซึ่งใช้เฉพาะในวาระเริ่มแรก เมื่อมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามมาตรา ๒๖๘ แล้ว โดยจำแนกได้เป็น ๓ ขั้นตอน ดังนี้

(๑) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทั้งหมดเท่าที่มีอยู่เข้าชื่อเสนอต่อประธานรัฐสภาขอให้รัฐสภามีมติยกเว้นเพื่อไม่ต้องเสนอชื่อนายกรัฐมนตรี จากผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองแจ้งไว้ตามมาตรา ๘๘ ซึ่งประธานรัฐสภาจะต้องจัดให้มีการประชุมร่วมกันของรัฐสภาโดยพลัน

(๒) รัฐสภามีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ของทั้งสองสภาให้ยกเว้นได้

(๓) เมื่อได้รับการยกเว้นแล้ว ให้ดำเนินการตามมาตรา ๒๗๒ วรรคหนึ่งต่อไป โดยจะเสนอชื่อ ผู้อยู่ในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองแจ้งไว้ตามมาตรา ๘๘ หรือไม่ก็ได้

เมื่อพิจารณาคำร้องพร้อมเอกสารประกอบ ความเห็นและข้อมูลที่เกี่ยวข้องของสภานิติบัญญัติ แห่งชาติและสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศแล้ว มีปัญหาที่ต้องวินิจฉัย ดังนี้

(๑) ผู้มีสิทธิเสนอชื่อนายกรัฐมนตรีและผู้พิจารณาให้ความเห็นชอบนายกรัฐมนตรี

เมื่อพิจารณาเจตนารมณ์ของร่างรัฐธรรมนูญและประเด็นเพิ่มเติมที่ผ่านประชามติแล้ว เห็นได้ว่า กระบวนการได้มาซึ่งนายกรัฐมนตรีสามารถแบ่งขั้นตอนออกเป็นการเสนอชื่อขั้นตอนหนึ่งและการให้ ความเห็นชอบอีกขั้นตอนหนึ่ง โดยให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้เสนอชื่อบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้ง เป็นนายกรัฐมนตรีตามหลักการที่กำหนดไว้ในร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๙ ทั้งนี้ ก่อนการใช้สิทธิ ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประชาชนได้ทราบรายชื่อบุคคลที่จะได้รับการเสนอชื่อ เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีจากบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองแจ้ง ต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งตามมาตรา ๘๘ โดยพรรคการเมืองได้ทำหน้าที่คัดสรรบุคคลที่พรรค จะสนับสนุนให้เป็นนายกรัฐมนตรีเพื่อเสนอให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งพิจารณาให้ความเห็นชอบผ่านการลงคะแนน เสียงสนับสนุนพรรคการเมืองของตน การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจึงสะท้อนให้เห็นถึง ความไว้วางใจของประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งในฐานะที่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่มีต่อ พรรคการเมืองและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคที่ได้รับเลือกให้เข้าไปทำหน้าที่ร่วมกันในการเลือก นายกรัฐมนตรีซึ่งเป็นผู้นำฝ่ายบริหาร ประกอบกับการออกเสียงประชามติเป็นกระบวนการในการแสดง

ความเห็นของประชาชนด้วยการออกเสียงลงคะแนนเพื่อตัดสินใจว่าจะให้ความเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบในเรื่องที่มีความสำคัญและมีผลกระทบต่อประโยชน์ได้เสียของประเทศชาติ หรือกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ก่อนที่จะนำมติหรือการตัดสินใจนั้นออกเป็นกฎหมายหรือนำไปปฏิบัติเพื่อบังคับใช้เป็นการทั่วไป ดังนั้น การตั้งประเด็นคำถามในการออกเสียงประชามติต้องมีความชัดเจนและไม่คลุมเครือเพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจ ดังเช่น พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ พ.ศ. ๒๕๕๒ มาตรา ๕ วรรคหนึ่ง (๑) ที่บัญญัติว่า “กำหนดเรื่องในการจัดทำประชามติ ซึ่งจะต้องมีข้อความที่ชัดเจนเพียงพอที่จะให้ผู้มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบในเรื่องที่จะจัดทำประชามติ” เมื่อการออกเสียงประชามติในประเด็นเพิ่มเติมมีเพียงว่า “...ให้ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาเป็นผู้พิจารณาให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี” ย่อมทำให้เป็นที่เข้าใจได้ว่า ประเด็นเพิ่มเติมประสงค์เฉพาะให้ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภามีมติให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีเท่านั้น ไม่รวมถึงการเสนอชื่อบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีด้วย ดังนั้น การที่ร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗๒ วรรคหนึ่ง ซึ่งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้แก้ไขในส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดให้ผู้มีสิทธิเสนอชื่อบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีได้แก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และผู้พิจารณาให้ความเห็นชอบนายกรัฐมนตรีให้กระทำในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา การแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้องในเรื่องผู้มีสิทธิเสนอชื่อและผู้พิจารณาให้ความเห็นชอบนายกรัฐมนตรีตามร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗๒ วรรคหนึ่งดังกล่าว จึงสอดคล้องและชอบด้วยกับผลการออกเสียงประชามติแล้ว

(๒) ผู้มีสิทธิเสนอขอยกเว้นการเสนอชื่อนายกรัฐมนตรีจากผู้อยู่ในบัญชีรายชื่อ และมติในการให้ความเห็นชอบให้ยกเว้น

การแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗๒ ให้สอดคล้องกับผลการออกเสียงประชามติ ควรพิจารณาการขอยกเว้นการเสนอชื่อนายกรัฐมนตรีจากผู้อยู่ในบัญชีรายชื่อในฐานะเป็นขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการได้มาซึ่งนายกรัฐมนตรี ซึ่งทุกขั้นตอนในกระบวนการดังกล่าวย่อมต้องเป็นกฎเกณฑ์ที่ถูกกำหนดขึ้นภายใต้เป้าหมายเดียวกัน คือ เพื่อให้การขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านต่าง ๆ สำเร็จและบรรลุผลตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ และเจตนารมณ์ที่ร่างรัฐธรรมนูญกำหนดอย่างมีประสิทธิภาพ

และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนและประเทศชาติ ซึ่งถือเป็นเจตนารมณ์ของการกำหนดประเด็นเพิ่มเติมที่ได้รับความเห็นชอบจากผลการออกเสียงประชามติ

เมื่อพิจารณาสาระสำคัญของบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการได้มาซึ่งนายกรัฐมนตรีตามร่างรัฐธรรมนูญฉบับที่ผ่านประชามติ เห็นได้ว่า กระบวนการได้มาซึ่งนายกรัฐมนตรีดำเนินไปภายใต้กลไกการทำงานของรัฐสภาซึ่งวางอยู่บนหลักการพื้นฐานว่าด้วยการทำงานขององค์กรนิติบัญญัติในระบบสองสภา (Bicameral System) อันประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาซึ่งจัดตั้งขึ้นด้วยหลักการที่แตกต่างกัน และมีขั้นตอนการทำงานโดยแบ่งแยกบทบาทหน้าที่และสิทธิอำนาจของแต่ละสภาอย่างเป็นเอกเทศจากกันชัดเจน รวมทั้งกำหนดบทบาทและสิทธิอำนาจที่ทั้งสองสภาเป็นผู้ใช้ร่วมกันไว้เป็นกรณีเฉพาะอย่างไรก็ดี ผลการออกเสียงประชามติในประเด็นเพิ่มเติมมีนัยเท่ากับเปลี่ยนแปลงหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับองค์กรที่ได้รับสิทธิอำนาจตามรัฐธรรมนูญในการทำหน้าที่ในกระบวนการได้มาซึ่งนายกรัฐมนตรีจากเดิมซึ่งวางอยู่บนหลักการแบ่งแยกบทบาทหน้าที่และสิทธิอำนาจระหว่างสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาอย่างเป็นเอกเทศจากกันตามระบบสองสภา โดยสภาผู้แทนราษฎรมีบทบาทในทุกขั้นตอนของกระบวนการได้มาซึ่งนายกรัฐมนตรี เว้นแต่ขั้นตอนการมีมติยกเว้นให้ไม่ต้องเสนอชื่อนายกรัฐมนตรีจากผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีที่พรรคการเมืองแจ้งไว้ ซึ่งวุฒิสภาเข้ามามีบทบาทร่วมด้วย ดังที่กำหนดไว้ในร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๙ ประกอบร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗๒ มาเป็นหลักการใหม่ซึ่งถือว่าให้ “ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา” เป็นองค์กรที่ได้รับสิทธิอำนาจในการตัดสินใจให้ความเห็นชอบในกระบวนการได้มาซึ่งนายกรัฐมนตรี

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติของร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗๒ ซึ่งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้แก้ไขแล้ว ปรากฏว่าได้มีการนำผลการออกเสียงประชามติในประเด็นเพิ่มเติมมาบัญญัติไว้เป็นวรรคหนึ่งของมาตรา ๒๗๒ โดยมีความดังนี้ “ในระหว่างห้าปีแรกนับแต่วันที่รัฐสภาภายหลังการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๒๖๘ การให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีให้ดำเนินการตามมาตรา ๑๕๙ เว้นแต่การพิจารณาให้ความเห็นชอบตามมาตรา ๑๕๙ วรรคหนึ่ง ให้กระทำในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา และมติที่เห็นชอบการแต่งตั้งบุคคลใดให้เป็นนายกรัฐมนตรีตามมาตรา ๑๕๙ วรรคสาม ต้องมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา” ในขณะเดียวกันก็ยังคงกำหนดขั้นตอนการเสนอชื่อยกเว้นเพื่อไม่ต้องเสนอชื่อ

นายกรัฐมนตรีจากผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองแจ้งไว้โดยมีเงื่อนไขและวิธีการเช่นเดิม ดังปรากฏในวรรคสองของมาตรา ๒๗๒ โดยมีความดังนี้ “ในวาระเริ่มแรก เมื่อมีการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๒๖๘ แล้ว หากมีกรณีที่ไม่อาจแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีจากผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองแจ้งไว้ตามมาตรา ๘๘ ไม่ว่าจะด้วยเหตุใด และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดเท่าที่มีอยู่เข้าชื่อเสนอต่อประธานรัฐสภาขอให้รัฐสภามีมติยกเว้นเพื่อไม่ต้องเสนอชื่อนายกรัฐมนตรีจากผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองแจ้งไว้ตามมาตรา ๘๘ ในกรณีเช่นนั้น ให้ประธานรัฐสภาจัดให้มีการประชุมร่วมกันของรัฐสภา โดยพลัน และในกรณีที่รัฐสภามีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาให้ยกเว้นได้ ให้ดำเนินการตามวรรคหนึ่งต่อไป โดยจะเสนอชื่อผู้อยู่ในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองแจ้งไว้ตามมาตรา ๘๘ หรือไม่ก็ได้”

แม้ว่าขั้นตอนการเสนอขอยกเว้นเพื่อไม่ต้องเสนอชื่อนายกรัฐมนตรีจากผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองแจ้งไว้ดังที่ได้กำหนดไว้ในร่างรัฐธรรมนูญฉบับที่ผ่านประชามติ จะเป็นคนละขั้นตอนกับการพิจารณาให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับการแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีดังข้อความที่ปรากฏในประเด็นเพิ่มเติม แต่ย่อมถือเป็นขั้นตอนการดำเนินการที่มีความเกี่ยวเนื่องกัน อยู่ภายใต้กระบวนการเดียวกัน และดำเนินไปเพื่อบรรลุเป้าหมายเดียวกัน ฉะนั้น การเสนอขอยกเว้นเพื่อไม่ต้องเสนอชื่อนายกรัฐมนตรีจากผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองแจ้งไว้ จึงมีฐานะเป็นขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการได้มาซึ่งนายกรัฐมนตรี โดยมีขั้นตอนก่อนหน้า คือ การลงมติแต่งตั้งบุคคลให้เป็นนายกรัฐมนตรีโดยที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา ซึ่งมีผลลัพธ์เป็นกรณีที่ไม่อาจแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีจากผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อได้ด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง และมีขั้นตอนถัดไป คือ การจัดประชุมร่วมกันของรัฐสภา เพื่อลงมติให้ยกเว้นได้โดยอาศัยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

การแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญให้สอดคล้องกับผลการออกเสียงประชามติ จึงจำเป็นต้องพิจารณาถึงความต่อเนื่องในทางปฏิบัติของกระบวนการได้มาซึ่งนายกรัฐมนตรีโดยรวมทั้งกระบวนการ และต้องพิจารณาถึงความสอดคล้องซึ่งกันและกันระหว่างผลลัพธ์ในทางปฏิบัติในแต่ละขั้นตอนที่จะเกิดขึ้นจากการนำบทบัญญัติรัฐธรรมนูญมาดำเนินการในสภาพความเป็นจริงทางการเมือง ด้วยเหตุนี้ การปฏิบัติ

ในขั้นตอนใด ๆ ที่ส่งผลให้การดำเนินการในขั้นตอนอื่น ๆ ภายในกระบวนการได้มาซึ่งนายกรัฐมนตรี ต้องหยุดชะงักลงไม่ว่าด้วยเหตุใด รวมทั้งการปฏิบัติในขั้นตอนใด ๆ ที่ก่อให้เกิดผลลัพธ์ซึ่งไม่สอดคล้อง รองรับกับการทำให้เป้าหมายสูงสุดของกระบวนการได้มาซึ่งนายกรัฐมนตรีบรรลุผลสำเร็จ ย่อมถือได้ว่าเป็นการปฏิบัติที่ขัดต่อผลของการออกเสียงประชามติในประเด็นเพิ่มเติม รวมทั้งขัดต่อเจตนารมณ์ของ ร่างรัฐธรรมนูญที่ผ่านประชามติด้วย

เห็นได้ว่า ถ้อยคำที่ปรากฏในบทบัญญัติร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗๒ กำหนดเพียง องค์ประกอบเงื่อนไขและหลักเกณฑ์ในทางปฏิบัติ เพื่อให้การดำเนินการในแต่ละขั้นตอนดังกล่าวดำเนินไป ตามลำดับที่ผู้ร่างรัฐธรรมนูญจัดวางไว้ แต่ไม่ได้กำหนดถึงกฎเกณฑ์ที่องค์กรที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องปฏิบัติตามใน กรณีที่ผลลัพธ์ในทางปฏิบัติที่เกิดขึ้นจริงในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของผู้ร่าง รัฐธรรมนูญ ซึ่งผลลัพธ์ในกรณีดังกล่าวส่งผลให้การดำเนินการในขั้นตอนอื่น ๆ ในลำดับถัดไปต้องล่าช้า ออกไป หรือส่งผลให้กระบวนการได้มาซึ่งนายกรัฐมนตรีทั้งกระบวนการต้องหยุดชะงัก เนื่องจากการนำ บทบัญญัติดังกล่าวไปปฏิบัติสามารถก่อให้เกิดความเป็นไปได้ที่ผู้กระทำการภายใต้หลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ในบทบัญญัตินั้นจะมีพฤติกรรมในลักษณะที่ไม่นำไปสู่ผลลัพธ์ในทิศทางที่ถ้อยคำในบทบัญญัติได้กำหนดไว้ ในขณะที่บทบัญญัติดังกล่าวก็ได้กำหนดถึงมาตรการในทางปฏิบัติสำหรับดำเนินการต่อไปเมื่อเกิดกรณี เช่นนั้นไว้ ตามนัยนี้ บทบัญญัติดังกล่าวย่อมมีลักษณะขัดต่อทั้งเจตนารมณ์ของร่างรัฐธรรมนูญและ ผลการออกเสียงประชามติ

เมื่อพิจารณาถ้อยคำที่ปรากฏในร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗๒ วรรคสอง ปรากฏว่าได้กำหนด ถึงขั้นตอนการเสนอขอยกเว้นเพื่อไม่ต้องเสนอชื่อบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีจากผู้มีชื่อ อยู่ในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองแจ้งไว้เพียงว่า “สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของ จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดเท่าที่มีอยู่เข้าชื่อเสนอต่อประธานรัฐสภาขอให้รัฐสภามีมติยกเว้น เพื่อไม่ต้องเสนอชื่อนายกรัฐมนตรีจากผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองแจ้งไว้” ซึ่งหมายความว่า ขั้นตอนเสนอขอยกเว้นเพื่อไม่ต้องเสนอชื่อบุคคลซึ่งสมควรได้รับการแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีจากผู้มีชื่ออยู่ใน บัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองแจ้งไว้นี้จะเสร็จสมบูรณ์และเป็นผลให้ขั้นตอนถัดไปคือการจัดประชุม ร่วมกันของรัฐสภาเริ่มต้นดำเนินการได้ก็ต่อเมื่อมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้าชื่อกันในจำนวนไม่น้อยกว่า กึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ยื่นเสนอต่อประธานรัฐสภาเท่านั้น

ในทางกลับกัน ขั้นตอนดังกล่าวย่อมไม่อาจเสร็จสมบูรณ์ได้หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่สามารถเข้าชื่อ
กันได้ครบตามจำนวนที่กำหนดไม่ว่าด้วยเหตุใด ซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อขั้นตอนถัดไปคือการประชุม
ร่วมกันของรัฐสภาไม่เกิดขึ้นตามที่ถ้อยคำในบทบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดไว้ ซึ่งถือเป็นช่องว่างที่ปราศจาก
ทางออกภายใต้ตัวบทรัฐธรรมนูญ (constitutional silence)^๑ ซึ่งมีความเป็นไปได้ที่จะเกิดขึ้นเมื่อมี
การนำบทบัญญัตินี้ไปปฏิบัติแล้วปรากฏว่าในความเป็นจริงแล้วสถานการณ์ที่เกิดขึ้นไม่เป็นไปตามที่
ถ้อยคำได้กำหนดไว้ หรือผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมที่เป็นจริงไม่เป็นไปในทิศทางที่สอดคล้อง
กับเจตนาของผู้ร่างรัฐธรรมนูญ

การบัญญัติถ้อยคำดังที่ปรากฏในร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗๒ ดังกล่าวสะท้อนฐานคติที่ว่า
เมื่อผู้ร่างรัฐธรรมนูญได้นำกฎเกณฑ์ในเรื่องต่าง ๆ มาบัญญัติเป็นถ้อยคำลายลักษณ์อักษรโดยชัดแจ้งและ
เชื่อมโยงบทบัญญัติเหล่านั้นให้สอดคล้องรองรับกันเป็นอย่างดีแล้ว บทบัญญัติเหล่านั้นย่อมได้รับการนำไป
ปฏิบัติให้ใกล้เคียงกับเจตนาของผู้ร่างรัฐธรรมนูญให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้เสมออันมีนัยถึงการเล็งเห็น
ล่วงหน้าว่า เมื่อเกิดกรณีที่ไม่อาจแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีจากผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองแจ้งไว้
ไม่ว่าด้วยเหตุใดแล้ว การดำเนินการที่จักต้องเกิดขึ้นต่อไปอย่างแน่นอนก็คือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
จำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดเท่าที่มีอยู่เข้าชื่อเสนอต่อประธาน
รัฐสภาเพื่อขอให้ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภามีมติยกเว้นดังกล่าว ด้วยฐานคติในลักษณะดังกล่าว
บทบัญญัติร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗๒ วรรคสอง จึงมิได้กำหนดมาตรการดำเนินการรองรับในกรณี
ที่พฤติกรรมในความเป็นจริงของสมาชิกของสภาผู้แทนราษฎรในขั้นตอนการเสนอขอยกเว้นไม่เป็นไปตาม
แนวทางที่ควรจะเป็นดังที่ถ้อยคำในมาตราดังกล่าวได้กำหนดไว้

การบัญญัติถ้อยคำดังที่ปรากฏในร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗๒ วรรคสอง โดยกำหนด
ถึงพฤติกรรมที่ควรจะเป็นคือ “สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวน
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดเท่าที่มีอยู่เข้าชื่อเสนอต่อประธานรัฐสภา” ไว้เพียงเท่านี้ ย่อมไม่มีส่วนใด

^๑ มโนทัศน์ว่าด้วยช่องว่างในตัวบทกฎหมายซึ่งถูกทิ้งไว้ให้ต้องมีการตีความในภายหลัง (lacuna) ดู Aharon Barak, “Constitutional Implications and Constitutional Structure,” *Philosophical Foundations of Constitutional Law*, edited by David Dyzenhaus, Malcolm Thorburn (Oxford: Oxford University Press, 2016), Chapter 3.

ในบทบัญญัติมาตราดังกล่าวที่จะเป็นหลักประกันได้ว่าในความเป็นจริงเมื่อนำมาตรานี้ไปปฏิบัติแล้ว สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะสามารถรวบรวมรายชื่อจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ได้จริงเสมอไป เช่นเดียวกับไม่มีสิ่งใดจะเป็นหลักประกันได้ว่า กระบวนการรวบรวมรายชื่อในสภาผู้แทนราษฎรจะดำเนินไปอย่างราบรื่นและสามารถเข้าชื่อกันได้ครบตามจำนวนที่กำหนดได้ในระยะเวลาอันสั้น หรือไม่กินระยะเวลาทอดยาวเกินไปจนทำให้กระบวนการได้มาซึ่งนายกรัฐมนตรีต้องหยุดชะงักงัน เนื่องจากขั้นตอนดังกล่าวยังไม่เสร็จสิ้นตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในบทบัญญัติร่างรัฐธรรมนูญมาตราดังกล่าว

หากการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญในมาตราดังกล่าวดำเนินไปบนฐานคติในลักษณะที่ให้ความสำคัญกับการประพฤติปฏิบัติที่ไม่ปรากฏอยู่ในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญควบคู่ไปกับการให้ความสำคัญกับถ้อยคำที่บัญญัติที่กำหนดขึ้นอย่างเป็นทางการด้วย (constitutional pragmatism)^๒ ผู้ร่างรัฐธรรมนูญย่อมตระหนักดีว่าแม้จะได้บัญญัติกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เป็นลายลักษณ์อักษรไว้อย่างชัดเจนแล้ว แต่เมื่อบทบัญญัติเหล่านั้นได้รับการนำไปปฏิบัติจริงภายใต้บริบทแวดล้อมทางการเมืองที่ต่างไปจากบริบททางการเมืองในห้วงขณะที่มีการยกร่างรัฐธรรมนูญนั้นขึ้นมา วิธีปฏิบัติของสถาบันต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญย่อมมีโอกาสถูกปรับแต่งหรือดัดแปลงไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่งโดยขึ้นอยู่กับสภาวะการณ์ในขณะนั้นได้ แบบแผนการปฏิบัติตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญที่เกิดขึ้นในความเป็นจริงอาจมิใช่สิ่งที่ปรากฏอยู่ในถ้อยคำของบทบัญญัติรัฐธรรมนูญเสมอไป แต่ยังเป็นการประพฤติปฏิบัติที่เกิดจากการตีความบทบัญญัติรัฐธรรมนูญโดยตัวแสดงแต่ละฝ่ายภายใต้บริบททางการเมืองที่เป็นจริงขณะนั้นในส่วนหนึ่งด้วย ฉะนั้น นอกเหนือไปจากการมุ่งจัดทำบทบัญญัติรัฐธรรมนูญอย่างครอบคลุมและชัดเจนตามเจตนารมณ์แล้ว ผู้ร่างรัฐธรรมนูญพึงตระหนักถึงช่องว่างทางรัฐธรรมนูญที่มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และวางกรอบเงื่อนไขสำหรับเป็นบรรทัดฐานปฏิบัติในกรณีเหล่านั้นไว้อย่างรัดกุมด้วย

^๒ ลักษณะสำคัญของฐานคติที่มุ่งให้ความสำคัญกับถ้อยคำที่บัญญัติขึ้นอย่างเป็นทางการเป็นหลัก (constitutional formalism) และฐานคติที่มุ่งให้ความสำคัญกับการประพฤติปฏิบัติที่ไม่ปรากฏอยู่ในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญควบคู่ไปด้วย (constitutional pragmatism) ดู Jan-Erik Lane, *Constitutions and Political Theory* (Manchester and New York: Manchester University Press, 1996), pp. 13-15.

เมื่อผลการออกเสียงประชามติในประเด็นเพิ่มเติมมีผลให้กระบวนการได้มาซึ่งนายกรัฐมนตรี มีนัยเป็นการเปลี่ยนรูปแบบกระบวนการได้มาซึ่งนายกรัฐมนตรีจากเดิมที่วางอยู่บนหลักการแบ่งแยกบทบาทหน้าที่แต่ละสภาออกจากกันตามระบบสองสภา มาเป็นการแสดงบทบาทหน้าที่ร่วมกันของทั้งสองสภาในฐานะเทียบเท่ากับการทำงานในระบบ “สภาเดียว” (Unicameral System) ซึ่งเป็นการทำหน้าที่เฉพาะในกระบวนการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีภายในระยะเวลา ๕ ปีนับแต่วันที่รัฐสภาชุดแรกเท่านั้น จึงมีผลให้ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาเป็นองค์กรที่มีบทบาทร่วมกันในกระบวนการได้มาซึ่งนายกรัฐมนตรี โดยการดำเนินการในขั้นตอนต่าง ๆ ต้องดำเนินไปในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาโดยต่อเนื่อง นับตั้งแต่ขั้นตอนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสนอชื่อบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีตามบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองที่มีสมาชิกไม่น้อยกว่าร้อยละห้าในสภาผู้แทนราษฎรเสนอและได้รับการรับรองรายชื่อจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร ขั้นตอนการให้ความเห็นชอบบุคคลเป็นนายกรัฐมนตรี ขั้นตอนการเสนอขอยกเว้นการเสนอชื่อนายกรัฐมนตรีจากผู้อยู่ในบัญชีรายชื่อ ขั้นตอนการมีมติในการให้ความเห็นชอบให้ยกเว้น ขั้นตอนการเสนอชื่อบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีโดยจะเสนอชื่อผู้อยู่ในบัญชีรายชื่อหรือไม่ก็ได้ และขั้นตอนการให้ความเห็นชอบบุคคลเป็นนายกรัฐมนตรี

ในการแก้ไขบทบัญญัติร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗๒ ซึ่งเป็นบทเฉพาะกาล เพื่อให้สอดคล้องกับผลการออกเสียงประชามติในประเด็นเพิ่มเติม ซึ่งมีผลให้กระบวนการได้มาซึ่งนายกรัฐมนตรีในทุกขั้นตอนดำเนินการไปภายในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาทั้งหมด รวมทั้งบรรลุป่าประสงค์ของการเสนอประเด็นเพิ่มเติมที่มุ่งหมายให้มีกลไกสำคัญที่จะเป็นหลักประกันให้แก่ประเทศในช่วงเปลี่ยนผ่านในระยะเวลา ๕ ปีแรก และมุ่งหมายให้ที่ประชุมรัฐสภาได้ร่วมกันพิจารณาบุคคลผู้สมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีเพื่อให้เกิดการยอมรับและสนับสนุนการทำงานของผู้นำฝ่ายบริหารจากทุกฝ่าย คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญพึงให้ความสำคัญกับการจัดวางกลไกการทำงานของรัฐสภาไปในทิศทางที่เอื้ออำนวยให้การดำเนินการในทุกขั้นตอนของกระบวนการได้มาซึ่งนายกรัฐมนตรีภายในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาสามารถดำเนินไปด้วยความราบรื่นต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

เมื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้แก้ไขในส่วนที่เกี่ยวข้องแล้ว เห็นว่า ร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗๒ วรรคสอง ที่กำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน

ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดเท่าที่มีอยู่เข้าชื่อเสนอต่อประธานรัฐสภา ขอให้รัฐสภามีมติยกเว้นเพื่อไม่ต้องเสนอชื่อนายกรัฐมนตรีจากผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองแจ้งไว้ตามมาตรา ๘๘ มีความไม่สอดคล้องกับผลการออกเสียงประชามติในประเด็นเพิ่มเติม ซึ่งมีเจตนารมณ์มุ่งหมายให้มีกลไกดูแลการปฏิรูปประเทศอย่างต่อเนื่องตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ ในช่วงเปลี่ยนผ่านระยะ ๕ ปี และมุ่งหมายให้ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาพิจารณาผู้สมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี เพื่อให้เกิดการยอมรับและสนับสนุนการทำงานของผู้นำฝ่ายบริหารจากทุกฝ่าย ด้วยเหตุที่บทบัญญัติร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗๒ วรรคสอง ได้กำหนดให้สภาผู้แทนราษฎรมีสิทธิอำนาจในการเสนอขอยกเว้นการเสนอชื่อนายกรัฐมนตรีจากผู้อยู่ในบัญชีรายชื่อ โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องเข้าชื่อกันในจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งจึงจะยื่นเสนอขอยกเว้นต่อประธานรัฐสภาได้ ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ดำเนินไปในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรอย่างเป็นเอกเทศ โดยมีได้กำหนดให้ครอบคลุมถึงมาตรการที่ใช้บังคับสำหรับกรณีที่ขั้นตอนการเข้าชื่อกันของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง ไม่สามารถดำเนินการให้เสร็จสิ้นได้ไม่ว่าด้วยเหตุใด ซึ่งเป็นกรณีที่มีความเป็นไปได้ที่จะส่งผลให้กระบวนการได้มาซึ่งนายกรัฐมนตรีต้องสะดุดลง

ดังนั้น การบัญญัติถ้อยคำในร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗๒ ซึ่งมีลักษณะไม่เอื้อให้กระบวนการแต่งตั้งผู้นำฝ่ายบริหารเกิดความราบรื่นต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ ย่อมถือได้ว่ามีความไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของผลการออกเสียงประชามติประเด็นเพิ่มเติม ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาถึงเจตนารมณ์ของผลการออกเสียงประชามติในประเด็นเพิ่มเติมแล้วเห็นว่า ขั้นตอนการเสนอขอยกเว้นการเสนอชื่อนายกรัฐมนตรีจากผู้อยู่ในบัญชีรายชื่อสามารถดำเนินการในคราวเดียวกันกับการประชุมร่วมกันของรัฐสภาในขั้นตอนการให้ความเห็นชอบบุคคลเป็นนายกรัฐมนตรีได้ โดยหากไม่สามารถดำเนินการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีจากผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อได้ไม่ว่าด้วยเหตุใด ก็ให้สมาชิกรัฐสภาเป็นผู้เสนอขอยกเว้นได้ทันที โดยไม่จำเป็นต้องยุติการประชุมร่วมกันของรัฐสภาจนกว่าที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรจะเข้าชื่อได้ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเพื่อเสนอต่อประธานรัฐสภาให้มีการจัดประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาลงมติให้ความเห็นชอบการยกเว้น ซึ่งส่งผลให้กระบวนการได้มาซึ่งนายกรัฐมนตรีเกิดการหยุดชะงักไปในกรณีที่ขั้นตอนการรวบรวมรายชื่อของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่สามารถดำเนินการให้เสร็จสิ้นได้หรือมีเหตุอย่างหนึ่งอย่างใดให้ไม่สามารถเข้าชื่อได้ครบตามจำนวนที่กำหนด

ส่วนมติให้ยกเว้นเพื่อไม่ต้องเสนอชื่อนายกรัฐมนตรีจากผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองแจ้งไว้ตามมาตรา ๘๘ ร่างรัฐธรรมนูญซึ่งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้แก้ไขในมาตรา ๒๗๒ วรรคสอง ก็ได้กำหนดให้ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภามีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาอยู่แล้ว จึงมิได้มีปัญหาความสอดคล้องกับผลการออกเสียงประชามติแต่ประการใด

ดังนั้น การที่ร่างรัฐธรรมนูญซึ่งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขมาในมาตรา ๒๗๒ วรรคสอง ที่กำหนดให้ผู้มีสิทธิเสนอขอยกเว้นการเสนอชื่อนายกรัฐมนตรีจากผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองแจ้งไว้ตามมาตรา ๘๘ คือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ จึงไม่สอดคล้องและไม่ชอบด้วยกับผลการออกเสียงประชามติ ส่วนมติในการให้ความเห็นชอบให้ยกเว้น คือ มติไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภานั้น ชอบด้วยกับผลการออกเสียงประชามติแล้ว

(๓) กำหนดเวลาและวันเริ่มนับเวลาตามร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗๒ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง

หลักการและเหตุผลพร้อมคำอธิบายประกอบของสภานิติบัญญัติแห่งชาติที่เสนอให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดให้มีการออกเสียงประชามติ ได้กล่าวไว้ว่า เพื่อให้ประเทศมีกลไกสำคัญที่จะเป็นหลักประกันให้แก่สังคมในช่วงเปลี่ยนผ่านในระยะเวลา ๕ ปีแรก เมื่อมีรัฐสภาชุดแรกตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ในการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศอย่างต่อเนื่องตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ และกลไกดังกล่าวควรที่จะกำกับดูแลการบริหารราชการแผ่นดินและเสริมสร้างเสถียรภาพให้แก่ผู้นำฝ่ายบริหาร การกำหนดให้มีกลไกดังกล่าวเป็นประเด็นสำคัญที่สมควรให้ประชาชนเป็นผู้พิจารณาตัดสินใจผ่านกระบวนการออกเสียงประชามติ ซึ่งในการปฏิรูปประเทศนั้น ความในหมวด ๑๖ ของร่างรัฐธรรมนูญ ได้กำหนดให้วุฒิสภามีหน้าที่และอำนาจติดตาม เสนอแนะและเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ขณะเดียวกันร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗๐ ก็กำหนดให้คณะรัฐมนตรีมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการแจ้งความคืบหน้าการดำเนินการตามแผนการปฏิรูปประเทศต่อรัฐสภาเพื่อทราบทุกสามเดือน

ดังนั้น เพื่อให้มีกลไกในการดูแลการปฏิรูปประเทศอย่างต่อเนื่องตามแผนยุทธศาสตร์ชาติในช่วงเปลี่ยนผ่านระยะ ๕ ปี สมควรให้ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาเป็นผู้พิจารณาให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี เพื่อทำหน้าที่บริหารราชการในช่วงระยะเวลาเปลี่ยนผ่าน ๕ ปี และเพื่อให้การขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านต่าง ๆ สำเร็จและบรรลุผลตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ และเจตนารมณ์ที่ร่างรัฐธรรมนูญกำหนดอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประเทศชาติและประชาชน อีกทั้งเพื่อให้เกิดการยอมรับและสนับสนุนการทำงานของผู้นำฝ่ายบริหารทุกฝ่าย จึงตั้งประเด็นเพิ่มเติมเพื่อให้ประชาชนได้ออกเสียงประชามติว่า

“ท่านเห็นชอบหรือไม่ว่า เพื่อให้การปฏิรูปประเทศเกิดความต่อเนื่องตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ สมควรกำหนดไว้ในบทเฉพาะกาลว่า ในระหว่าง ๕ ปีแรกนับแต่วันที่รัฐสภาชุดแรกตามรัฐธรรมนูญนี้ ให้ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาเป็นผู้พิจารณาให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี”

เมื่อพิจารณาหลักการและเหตุผลพร้อมคำอธิบายประกอบประเด็นเพิ่มเติมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติดังกล่าว ประกอบร่างรัฐธรรมนูญที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้แก้ไขในส่วนที่เกี่ยวข้องในมาตรา ๒๗๒ วรรคหนึ่ง ที่กำหนดว่า “ในระหว่างห้าปีแรกนับแต่วันที่รัฐสภาภายหลังการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๒๖๘ ...” แล้วเห็นว่า โดยที่ร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๗๙ วรรคหนึ่ง กำหนดว่า รัฐสภาประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ดังนั้น คำว่า ในระหว่างห้าปีแรกนับแต่วันที่รัฐสภาภายหลังการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๘ จึงอาจทำให้เกิดความไม่ชัดเจนว่า หมายถึงรัฐสภาชุดใดแน่ เพราะมิได้เน้นว่า “เป็นรัฐสภาชุดแรกตามรัฐธรรมนูญนี้” เหมือนกับในประเด็นเพิ่มเติม ทั้งยังอาจทำให้เข้าใจผิดได้ว่า จะต้องเริ่มนับเวลาของรัฐสภาที่เริ่มจากความเป็นสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น โดยไม่ได้ยึดโยงกับความเป็นรัฐสภาด้วย

เมื่อพิจารณาวันเริ่มนับเวลาตามประเด็นเพิ่มเติมที่ว่า “...ในระหว่าง ๕ ปีแรกนับแต่วันที่รัฐสภาชุดแรกตามรัฐธรรมนูญนี้...” จะเห็นได้ว่า วันที่มีรัฐสภาชุดแรกจะต้องมีองค์ประกอบของความเป็นรัฐสภาเกิดขึ้นเมื่อ ๑) มีสภาผู้แทนราษฎร ที่ประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีสมาชิกภาพตามร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๐ และมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรถึงร้อยละเก้าสิบห้าของ

จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดแล้วที่จะสามารถเรียกประชุมรัฐสภาได้ตามร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๔ และ ๒) มีวุฒิสภา ที่ประกอบด้วยสมาชิกวุฒิสภาซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามที่ คณะรักษาความสงบแห่งชาติถวายคำแนะนำตามร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๙ ดังนั้น “ในระหว่าง ๕ ปีแรกนับแต่วันที่รัฐสภาชุดแรกตามรัฐธรรมนูญนี้” จึงหมายถึงวันที่มีสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ครบองค์ประกอบที่จะเป็นรัฐสภาโดยสมบูรณ์ สามารถที่จะปฏิบัติหน้าที่ในฐานะรัฐสภาได้

จึงเห็นว่า วันเริ่มนับเวลาตามร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗๒ วรรคหนึ่ง ที่คณะกรรมการ ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไข ยังมีถ้อยคำที่ไม่สอดคล้องกับผลการออกเสียงประชามติที่มุ่งหมายให้มีกลไก ในการดูแลการปฏิรูปประเทศอย่างต่อเนื่องตามแผนยุทธศาสตร์ชาติในช่วงเปลี่ยนผ่านระยะ ๕ ปี “นับแต่วันที่รัฐสภาชุดแรกตามรัฐธรรมนูญนี้” โดยกำหนดให้ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาเป็นผู้พิจารณา ให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี เพื่อทำหน้าที่บริหารราชการในช่วง ระยะเวลาเปลี่ยนผ่าน ๕ ปี “นับแต่วันที่รัฐสภาชุดแรกตามรัฐธรรมนูญนี้” เพื่อให้การขับเคลื่อน การปฏิรูปประเทศด้านต่าง ๆ สำเร็จ และบรรลุผลตามแผนยุทธศาสตร์ชาติและเจตนารมณ์ ที่ร่างรัฐธรรมนูญกำหนดอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์อย่างสูงสุดต่อประเทศชาติและประชาชน ซึ่งที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาจะต้องประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาจึงจะเริ่มนับกำหนดเวลา ๕ ปีนี้ได้ การเริ่มนับเวลาดังกล่าวจึงถือเป็นสาระสำคัญของประเด็นเพิ่มเติมด้วย

สำหรับกำหนดเวลาและวันเริ่มนับเวลาตามร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗๒ วรรคสอง นั้น เมื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขซึ่งกำหนดว่า “ในวาระเริ่มแรก เมื่อมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๒๖๘ แล้ว...” จะเห็นได้ว่า คำว่า “วาระเริ่มแรก” ในที่นี้ อาจหมายถึง วาระที่เกิดขึ้นในคราวแรกที่ได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรครั้งแรกซึ่งต้องกระทำภายใน ๑๕๐ วัน นับแต่วันที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ตามร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๗ วรรคหนึ่ง (๑) (๒) (๓) และ (๔) มีผลใช้บังคับแล้วตามร่าง รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๘ เท่านั้น จึงไม่สามารถนำการเสนอขอยกเว้นดังกล่าวมาใช้ได้อีกในกรณีที่ต้อง ให้ความเห็นชอบแต่งตั้งบุคคลเป็นนายกรัฐมนตรีขึ้นใหม่ หากมีเหตุให้นายกรัฐมนตรีต้องพ้นจากตำแหน่ง ไม่ว่าด้วยเหตุใด แม้ว่าจะอยู่ในระหว่าง ๕ ปีแรกตามวรรคหนึ่งก็ตาม และวันเริ่มนับเวลาดังกล่าว

ก็เป็นการนับตั้งแต่มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๘ ซึ่งเป็นเพียงวันที่มีสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น ไม่ได้ยึดโยงกับการมีรัฐสภาชุดแรกด้วย

เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของผลการออกเสียงประชามติที่มุ่งหมายให้ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาเป็นผู้พิจารณาให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับการแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี ตลอดกำหนดเวลา ๕ ปีแรกนับแต่วันที่มิรัฐสภาชุดแรกตามรัฐธรรมนูญ การกำหนดเวลาและวันเริ่มนับเวลาตามร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗๒ วรรคหนึ่งและวรรคสอง จึงต้องสอดคล้องกันเพื่อให้ได้ นายกรัฐมนตรีเข้ามาทำหน้าที่บริหารราชการในช่วงระยะเวลาเดียวกัน และเพื่อให้สามารถขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านต่าง ๆ สำเร็จและบรรลุผลตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ และเจตนารมณ์ที่ร่างรัฐธรรมนูญกำหนดอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประเทศชาติและประชาชน

ดังนั้น ร่างรัฐธรรมนูญซึ่งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้แก้ไขโดยกำหนดเวลาและวันเริ่มนับเวลาตามมาตรา ๒๗๒ วรรคหนึ่งและวรรคสอง จึงไม่สอดคล้องและไม่ขัดแย้งกับผลการออกเสียงประชามติ

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงเห็นว่า ร่างรัฐธรรมนูญซึ่งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้แก้ไขในส่วนที่เกี่ยวข้องตามร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗๒ ไม่ขัดแย้งกับผลการออกเสียงประชามติ ในเรื่องผู้มีสิทธิเสนอชื่อยกเว้นการเสนอชื่อนายกรัฐมนตรีจากผู้อยู่ในบัญชีรายชื่อ และเรื่องกำหนดเวลาและวันเริ่มนับเวลาตามร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗๒ วรรคหนึ่งและวรรคสอง และให้คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญดำเนินการแก้ไขตามที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยในส่วนที่เกี่ยวข้องในร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗๒ และคำปรารภต่อไป ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๑) พุทธศักราช ๒๕๕๘ มาตรา ๓๗/๑ ประกอบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๕๙ มาตรา ๓๙/๑ วรรคสอง

นายนครินทร์ เมฆไตรรัตน์

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ